

rodzaju sztuka. Pragnienie uczenia sztuki modlitwy u samego źródła, z kart Ewangelii, jest właśnie zamiarem autora.

We wprowadzeniu do ostatniej części *Matka Boża w katechezie* ks. Jan przywołuje wydarzenie związane z kard. Martinim, którego poproszono kiedyś o wygłoszenie wykładu na temat „Maryja w Biblii”. Ten, po długim namyśle, odpowiedział twierdząco, zmieniając jednak tytuł na „Biblia w Maryi”, bo przecież to Ona przyjęła w swe dziewicze łono „Słowo, które stało się ciałem” (J 1,14) i Ona „zachowywała wszystkie te słowa i rozważała je w swoim sercu” (Łk 2,19). To całkowite odwrócenie kierunku spojrzenia zwiastuje sposób podejścia do tematu przez autora opracowania, który ukazuje Maryję w roli wychowawczyni Jezusa i Kościoła, kreśli Jej własną „drogę wiary” w kontekście Bożych planów i wreszcie ukazuje Maryję jako Matkę i Wzór katechetów.

„Wartość każdego dzieła polega na tym, czy potrafi ono przemówić do umysłów i serc ludzi...” – takimi słowami rozpoczyna zakończenie swojej książki ks. Jan Kochel (s. 108). Nie będzie chyba przesadą, jeżeli powiemy, że w dużej mierze odnoszą się one do omawianej pozycji. Jej niekwestionowanym atutem jest niemal odczuwalne pragnienie autora, by pomóc czytelnikowi, który w sensie dosłownym jest przecież uczniem Chrystusa, w dotarciu do źródeł Ewangelii. Bardzo znaczące jest również mocne osadzenie prowadzonych rozważań w uwarunkowaniach katechetycznych obecnego czasu. Uważna lektura pozwala czytelnikowi niejako zakosztować klimatu pierwszych chwil Kościoła. Z drugiej strony można przychylić się do opinii wspomnianego już prof. Zbigniewa Marka, który odbiera książkę jako „niedokończoną”, gdyż „jej autor nie wyczerpał wszystkich możliwości ukazania tajemnicy Jezusa” (s. 7). Wspomniana uwaga, choć w pełni uzasadniana, nie powinna jednak zostać odczytana w kategoriach jakiegoś „braku”, lecz raczej życzenia kierowanego pod adresem autora, by ten, kierując się swoim pragnieniem prowadzenia do źródeł Ewangelii, nie ustawał w trudzie naukowych poszukiwań, które – mamy nadzieję – zaowocują kolejnymi publikacjami.

Ks. Roman Buchta

Jarosław Międzybrodzki, *Duchowość kapłana w nauczania Jana Pawła II*, Wydawnictwo Emmanuel, Katowice 2007, ss. 504, ISBN 978-83-86704-24-8.

Książka ks. Jarosława Międzybrodzkiego jest jego rozprawą doktorską pt. *Duchowość kapłańska w ujęciu Jana Pawła II*, napisaną na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego pod kierunkiem ks. dra hab. Jana Słomki. Ks. Międzybrodzki postawił sobie za cel: zrozumieć myśl Jana Pawła II na temat duchowości kapłańskiej, dokonać systematyzacji i syntezy tej myśli oraz poddać

ocenie wybrane wątki jego nauczania. Na treść publikacji składają się: wstęp, trzy rozdziały, zakończenie i bibliografia. We wprowadzeniu autor ustosunkowuje się do przedmiotu swoich badań, przedstawia stosowaną metodę, referuje problem źródeł, przedstawia strukturę pracy, na końcu odnosi się do istniejących publikacji naukowych na temat duchowości kapłańskiej. W zasadniczej części rozprawy omawia kolejno *Tożsamość kapłana*, która stanowi fundament jego duchowości (rozdz. I); *Duchowość kapłana w wymiarze osobistym* (rozdz. II) oraz *Duchowość kapłana w wymiarze posługi* (rozdz. III).

Pierwszy rozdział pracy ma charakter dogmatyczny. Autor bada, w jaki sposób Jan Paweł II ukazuje Chrystusa-Kapłana; jakimi pojęciami się posługuje, aby przybliżyć rozumienie uczestnictwa kapłana w jedynym kapłaństwie Chrystusa i jaka jest w tym rola Ducha Świętego. Jako że kapłan spełnia swoją misję zakorzeniony w Kościele, dlatego, po analizie pojęcia Kościoła jako komunii i dostrzeżeniu kapłana, który jest włączony w tę komunię, autor podejmuje dwa podkreślane nieraz w nauczaniu Jan Paweł II tematy: kapłaństwo prezbitera w odniesieniu do świeckich i do biskupa. Odpowiada także na pytanie, dlaczego Jan Paweł II tak często akcentuje Eucharystię jako fundament tożsamości kapłańskiej.

Drugi rozdział, podejmujący duchowość kapłańską w wymiarze osobistym, rozpoczyna się od sformułowania definicji duchowości w rozumieniu Jana Pawła II. Po czym – trzymając się jego specyficznego sformułowania – zgłębia „dynamikę osobowości” kapłana, wyrażoną w głębokiej więzi z Chrystusem, w nieustannym odpowiadaniu na łaskę, jaką otrzymuje w sakramencie kapłaństwa, aż po świętość, do której jest szczególnie powołany. Rozdział ten mówi także o kapłaństwie „w modlitwie zakorzenionym”. Autor podejmuje tutaj również kwestie permanentnej formacji kapłana i jego relacji do Matki Bożej.

W trzecim rozdziale ks. Międzybrodzki przedstawia duchowość kapłana w wymiarze jego posługi. Ukazuje tutaj za Janem Pawłem II kapłana jako pasterza, sługę, budującego komunię i żyjącego radami ewangelicznymi. W każdym z tych aspektów stara się pytać o charakterystyczne cechy duchowości, na które wskazuje Jan Paweł II. Pyta zatem: o troskę i miłość pasterską; o cechy sługi Jezusa Proroka, Kapłana i Króla; o braterstwo i jedność z biskupem, ze współbraćmi i świeckimi. Na końcu rozważa problem: w jakim stopniu życie kapłana ma opierać się na radach ewangelicznych?

Temat rozprawy, jakkolwiek nie jest oryginalny w swoim brzmieniu, jak dotąd nie został opracowany w oparciu o takie źródła i z takiego punktu widzenia. Autor przestudiował i wydobył z ogromnej ilości tekstów Jana Pawła II świeżą i dynamiczną koncepcję duchowości kapłańskiej. Oprócz tego pokusił się o osobistą próbę zdefiniowania duchowości chrześcijańskiej. Fakt próby sformułowania takiej definicji należy uznać z pewnością za przejaw poczucia zrozumienia istoty rzeczy. Struktura pracy w ogólnych zarysach posiada schemat podobny do tego, jaki odnajdujemy w soborowym dekreście o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*, gdzie także na pierwszym miejscu określa się tożsamość kapłana, a następ-

nie omawia jego posługę oraz życie. Największą wartością podjętych badań jest ich zakres: pragnienie zmierzenia się z potężnym wyzwaniem – z teologią kapłaństwa Jana Pawła II. Stało się to możliwe dzięki temu, iż autor skorzystał między innymi z ogromnej ilości przemówień i homilii Jana Pawła II. Stanowią one doskonały komentarz do oficjalnych dokumentów. Wszelkie dotychczasowe opracowania były zasadniczo ograniczone tylko do encyklik, adhortacji czy oficjalnych listów, które siłą rzeczy nie obejmowały całości myśli Jana Pawła II. Badając teksty źródłowe, autor wykazuje się dojrzałym i wytrawnym umysłem zarówno analitycznym, jak i syntetycznym. Bardzo pozytywnie należy ocenić nieustanne podsumowywanie dotychczasowych wyników badań. Te podsumowania same w sobie stanowią małe traktaty, stąd zrozumiałe jest stosunkowo skromne ostateczne zakończenie książki.

Można oczywiście wskazać na pewne niedociągnięcia. Podstawowe dotyczy braku odniesienia duchowości kapłańskiej w wymiarze posługi do parafii. Wszak już w adhortacji *Pastores dabo vobis* Jan Paweł II nauczał, iż najgłębszy sens formacji kapłana wypływa z charakteru jego obecności w Kościele. Innymi słowy, wizja parafii i sposób jej realizacji ma podstawowy wpływ na duchowość duszpasterza. Duszpasterstwo albo formuje, albo deformuje kapłana. Jana Pawła II wśród wielu innych określeń nazywa się także „Papieżem parafii”, ze względu na ogromną ilość przemówień, dotyczących urzeczywistniania posoborowej parafii, a związanych przede wszystkim z jego wizytacjami parafii rzymskich. Tych w rozprawie zabrakło. Z pewnością byłyby one bardzo twórcze w praktycznym formowaniu i kształtowaniu tożsamości kapłana – duszpasterza.

Podsumowując, należy stwierdzić, że istnieje kilka prób syntezy duchowości kapłańskiej, jednak albo nie uwzględniają one w pełni bogactwa najnowszej nauki Kościoła, albo nie stanowią zadowalającej pod względem metodologicznym syntezy. Ks. Jarosław Międzybrodzki daje teologom i duszpasterzom naukowe opracowanie duchowości kapłańskiej w oparciu o najnowsze nauczanie Kościoła obecne w pontyfikacie Jana Pawła II. Autor stworzył obszerną, teologicznie i językowo świeżą syntezę duchowości kapłańskiej. Lektura książki może w sposób wydatny przyczynić się do poznania bogactwa myśli Jana Pawła II, a także pomóc w zachwyceniu się wizją kapłaństwa epoki Vaticanum II.

Ks. Bogdan Biela